بسم الله الرحمن الرحيم

ހައިކޯޓު / ދެކުނުބުރި
ސ. ހުޅުދޫ - މީދޫ
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ޝަރީޢަތް ނަންބަރު: 2017/HC-S-A/07
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:**
  - * ނަން: މުޙައްމަދު ސަޢީދު
  - * ދާއިމީ އެޑްރެސް: ގޯލްޑަންގޭޓް / ޏ. ފުވައްމުލައް
  - * އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A006450
  - * މިހާރު އެޑްރެސް: [illegible] 42-G-02
- **އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތް:**
  - * ނަން: ޝަރީފާ މުޙައްމަދު
  - * ދާއިމީ އެޑްރެސް: ގޯލްޑަންގޭޓް / ޏ. ފުވައްމުލައް
  - * އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A006577
  - * މިހާރު އެޑްރެސް: ގޯލްޑަންގޭޓް / ޏ. ފުވައްމުލައް
- ތަސްޖީލްކުރެވުނު ތާރީޚް: 14 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1438 / 12 ޖަނަވަރީ 2017
- ނިމުނު ތާރީޚް: 25 ޖުމާދަލްއޫލާ 1439 / 07 މާޗް 2018

- **އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޝަރީޢަތް:**
  - * ނަންބަރު: 473/R1C-2/2016
  - * ނިންމި ކޯޓު: ފުވައްމުލައް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
  - * ޤަޟިއްޔާގެ ބާވަތް: [illegible]
  - * ނިންމި ތާރީޚް: 20 ޑިސެމްބަރު 2016

• ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ:

މިއީ، ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް [illegible] [illegible] ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

• ފާހަގަ ކުރެވުނު ނުކުތާތައް:

01. ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާއިރު، އެޤަޟިއްޔާއަކީ، އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 596/R1C-3/2011 ޤަޟިއްޔާގައި ސާބިތުކޮށްފައިވާ ހިބައާއި ގުޅިގެން ފުވައްމުލަކު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ޏ.ފުވައްމުލަކު/ [illegible] މުޙައްމަދު ސަޢީދުގެ ވާރިސުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،

އެޤަޟިއްޔާ ބަލައި ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން [illegible] ޙުކުމުގައި ވަނީ "މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 596/R1C-3/2011 ޤަޟިއްޔާއަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކޯޓުން [illegible] 2011 އޮކްޓޫބަރު 29 ދުވަހު [illegible] ނިންމިއެވެ." [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

02. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އިސްތިއުނާފު ކުރަމުން، 03 (ތިނެއް) ނުކުތާއެއް ފާހަގަކޮށް އެ ނުކުތާތަކާއި މެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދައްކާފައިވެއެވެ. އެ ނުކުތާތަކަކީ؛

- **ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ،** ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ދަޢުވާއަކީ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 5961/R1C-3/2011 ދަޢުވާއިން ސާބިތުވި ޒިނައިގެ މުޢާމަލާތެއް، ހުކުމް ކަނޑައެޅި އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި ވަނިކޮށް އެ [illegible] ދިމާލަށް ނިންމަވާލައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

- **ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ،** ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ދަޢުވާއަކީ ގޯތި ބައިކުރުމަށް އެދި [illegible] ދަޢުވާ [illegible]، ކޯޓުން [illegible] [illegible] މައްސަލާގައި [illegible] [illegible] ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

- **ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ،** އެއްބަސްވުމުގެ ކޯޓެއްގެ ނިންމުމެއް ބަލައިގަނެވުމެއް ނުވަތަ އެ ހުކުމަށް ބަދަލެއް ނުވަތަ އެ ހުކުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

.03 ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ދަޢުވާގެ ޝަރީޢަތް ހިނގުނު ގޮތުގެ ރިކޯޑާއި، އެ ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކާއި، އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުން [illegible] [illegible] މަޖިލީހުގައި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަންތައްތައް [illegible].

3.1 **ފުރަތަމަ ނުކުތާ:** އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ދަޢުވާގައި [illegible] [illegible] [illegible] ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ [illegible]، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 596/R1C-3/2011 ދަޢުވާގައި ސާބިތުކޮށްފައިވާ

ހިބައާއި ގުޅިގެން ފުވައްމުލަކު ދޫނޑިގަން އޮޅު ހާރު ބަންގާރަ ގޯތި ބައިކޮޅުތަކުން އެދި މުދަލުގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ހުކުމް ދަލީލުތަކުން އެގޮތް ޙުކުމްކުރި،

ޝަރުޢީ ގޮތުން ތަރިކައިން މުދަލުގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ހުކުމް ދަލީލާއި ބައިގެން، ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 596/R1C-3/2011 ޤަޟިއްޔާއިން ސަރަޙައްދު ސާބިތުކުރަން ކަނޑައަޅައިފައިވާ ހިބަ އަދި ސަރުކާރު ހިބައްކުރަން އެޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާގޮތަށް ބައިންކޮށް، އަހިބައިގެ ސަރުކާރު ހިބައްކުރެވޭ ނަމަވެސް ކޯޓުގެ ހުކުމްތަކުގެން ކަނޑައެޅުނު ޙުކުމްތަކަށް ކަނޑައަޅައި، މުދަލުގެ ސުޕްރީމް ދަލީލުގައި ހުކުމްތަކުވާ ތަރިކައިން ފުވައްމުލަކު ގޮތުގެނޑިގަން އޮޅު ހާރު ބަންގާރަ ގޯތީގެ ބިން ބައިހާރު ވަޔާއިރީގެން ނަގުވާގޮތަށް ކަނޑައެޅި، އިސްތިއުނާފު މިކޯޓު ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމްކުރެވިފައިވާ އަ ޤަޟިއްޔާގެ ސަރަޙައްދު ހިމެނޭ އެހެން ޢަދުލުއިންސާފު.

(3.2) ދެވަނަ ކަމަކީ: ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016

ޤަޟިއްޔާގައި އެބަޔަކުން ބުނެފައިވާގޮތުގައި ގުޅިގެން އެޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު އަދި މުދަލުގެ ސުޕްރީމް ދަލީލުން ހުކުމްކުރުމާއި ނުކުތާތަކާއި މަސައްކަތުގެ ވަރަށްގިނަ ކަންތައްތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީއެވެ،

ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ކުރިން ނިންމާފައިވާ އަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 596/R1C-3/2011 އަދި، ގ.ފުވައްމުލަކު/ގޮތުގެނޑިގަން، ކަރީމާ މުދަލުގެ ދިރި އުޅޭގެ މާލަ

ދަރިއެއްކަމަށާ ގ.ފުވައްމުލަކު/ގޮތުގެނޑިގަން، މުދަލުގެ ސުޕްރީމް ގޮތުގެނޑިގަން ހިރާ ގެއާއި އިންތިގާލް އުފަންވި ނަމަވެސް ހިރާ ވައްޓާލީ ގެއްޔާ ގޯތީގެ 4839 އަކަފޫޓު ބިމުގެ އަނބުރާދީ ދެއްވާއި ވަޔާވަރު

މީރާދުން ހިބަކުރިކަމާ އެއީ، އޮރިޖި ސަރަޙައްދު މުދަލުގެ ސާބިތުކުރުމުގެ ޤަޟިއްޔާކަން އަދިވެސް

ބުނުއްވުން ފައިސަލާއިން އެހިބަ ސާބިތުވެފައިވާކަމަށް މުޙައްމަދު ސަޢީދުއަށް ކަމުގައިވާ އެ ހިބަ އަނބުރާ ނަގައި، ހިބައިން ދޫކޮށްފައިވާ އެދި ހަދިޔާ މުޙައްމަދު ދިރިގެ ފަރާތުން ފުރިހަމަކޮށް ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުން ދުވަހަކައި އެކަށްސަކަ އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 609/R1C-3/2012 ފައިސަލާއިން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް އެ ފައިސަލާގައި އަނބުރާ ދިނުމަށް މުޙައްމަދު ސަޢީދުގެ ހަދިޔާ އިންކާރުކޮށްފައިވާ އާއި، އެހިބައިގެ ބޭނުމަށް ހިފުން އިޤްރާރުވެފައި މުޙައްމަދު ސަޢީދުގެ މަރުވުމާއިގެ ހިފުމަށް ހިފެހެއްޓެ އުފެއްދުމަ އިޤްރާރުވެފައިވާ އެއްގޮތް ޤަބޫލުކުރެ، އެހިބައިގެ ބޭނުމަ ހިފުން ބޭނުމަށް މުޙައްމަދު ސަޢީދުގެ ނަޒަރުގައި ޤާނޫނީ ހިބައިން ވަކިކުރުމަށް ނިޔާކަމަށް ކަނޑައަޅައި އެފައިސަލާގައި ބުރުވެކުރައްވާފައިވާ އެއްގޮތް ޤަބޫލުކުރެވެއެވެ.

ބުނުއްވުން ހިބައިން ދަޢުވާކުރީ ފަރާތުން ބޭރުކުރުމަ ފައިސަލާ ދިނުމުގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރިޔަކަށް، އެފައިސަލާގައި ހިބަ އަނބުރާ ހަދިޔާ މުޙައްމަދު އަށް ދެވިފައިވާކަން ކަމަށްވާގައި ތަޢާމުލު ބޭރުކޮށް ސަބަބުން ގޮތަށް ފާސްކުރެވޭ ސަބަބު ދެކިވަނީ ކަމަށްވާގައި ދިރިހުރުމުގެ ހައިކޯޓުން ބޭރުކުރައްވާފައި ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2013/HC-A/155 ފައިސަލާއިން އެއްގޮތް ޤަބޫލުކުރެވެއެވެ.

ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2013/HC-A/155 ފައިސަލާގެ ނިޔާގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ށ) ގައި "... ހަދިޔާ މުޙައްމަދު ދިރިހު އެކަމާ ގުޅޭ ދަރި ޖ.ފުވައްމުލައް. ގޮތުގައިވާ މުޙައްމަދު ސަޢީދުއަށް ފުވައްމުލައް ގޮތުގައިވާ ހިނާ ގޯއި ދިނުމަށް އޮޅުވާ ކަމާ ބިނާ ހިބަކޮށްފައިވާ ގޯއި ގޮތުން 4839 އަކަފޫޓު ބިމުގައިވާ އެއްގޮތާ ގޯއިގެއްގެ ވަޒަނާ ތަޢާވަނ ހިބަކުރި ފުވައްމުލައް ގޮތުގައިވާ ގޯއި ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 596/R1C-3/2011 ފައިސަލާއިން އެހިބަ ސާބިތުވެފައިވާކަމަށް ހައިކޯޓުގެ ފައިސަލާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ އެއްގޮތް ޤަބޫލުކުރެވެއެވެ.

ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2013/HC-A/155 ފައިސަލާގައި އެހިބަ ދަޢުވާކުރުމުން އިންސާފާއި ޚިލާފަށް އެޤަރާރު ބިނާކޮށްފައިވާ ތަފާތު ޤަބޫ ފުވައްމުލައް ގޮތުގައިވާ ގޯއިގެ

ނަންބަރު 596/R1C-3/2011 ޤަޟިއްޔާއިން ހިބަ ސާބިތުވެފައިވާތީ، އެޤަޟިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމަކީ އެއްވެސް ޤާނޫނަކާ އިސްތިޢުނާފުކުރެވޭނެ ޤަޟިއްޔާއަކަށްނުވާތީ އެދިކުރައްވާ ނުވާތީ ކުރިމަތިލާފައިވާކަން އެދިގެން ޢަރުޟުކުރައްވާ އެޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުން ވަޞިއްޔަތްކޮށްފައިވާ އެއީ ސައްޙަ ހިބައެއްގެ ގޮތުގައި ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަނުވާކަން އެދިގެން ޢަރުޟުކުރައްވާފައި،

އެހެންކަމުން، 596/R1C-3/2011 ޤަޟިއްޔާއިން ސާބިތުވެފައިވާ ހިބަ އަކީ ސައްޙަ ނޫން ހިބައެއް ކަމަށް ބެލެވޭނީ އެޤަޟިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމަށް ބަލާއިރު އަދިވެސް ނިންމާފައިވާކަމަށް، ހިބަ ސާބިތުކުރުމުން ޤަޟިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމަށް މީ މުދަލުގެ ވާރިސުން ބަލާއިރު އަޕީލްކުރާ ފަރާތުން އެދިވަޑައިގަންނަވާ ޙުކުމް ކުރުމަށް ވަކިން އެ ޤަޟިއްޔާއިން ސާބިތުވެފައިވާ އެ ހިބައަކީ ސައްޙަ ހިބައެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދޭން އެދި ޙުކުމް ކުރިއަށްދިޔުމުން ފާހަގަކުރެވޭ އުސޫލާ ޚިލާފުކަން އެދިގެން އޮންނަކަމެވެ.

(3.3) ތިންވަނަ ކަމަކީ: އެއް މުދަލަކާއެއްގެ ޙުކުމް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްގެ މައްސަލާގައި ހަމަ އެއްމުދަލަކާ އެއްގޮތް ޙުކުމް ޝަރުޢީ، އަދި އެއްވެސް ނިންމުމަކަށް ގެނެސް އެދިއުޅުނު އެއްވެސް ނިންމުމެއް ހަމަ އެއްމުދަލަކާ އެއްގޮތް ޙުކުމް ނިންމުމަކީ އަދި އިންސާފު ވާގިކުރުމަށް ގެނެސް އެދިއުޅުނު ކަމަކާބެހޭ އެއްވެސް މުދަލަކާއެއްގެ ޙުކުމް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ދެން ހިންގަ ނޫން ޚިލާފުކުރެވޭ އެއްގޮތަށް މުދަލަކާއެއްގެ ޙުކުމެއްގައި އެގޮތުގަނޑު އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބަރޯސާ ބަދަލުވާ އެއްގޮތަށް ހަމަ އެއްމުދަލަކާ އެއްގޮތް ޙުކުމެއްގައި ބަލާފައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ވާހަކަ އަސާސީ ވާޖިބުތަކާއި ސަރުކާރު ނިޒާމު ޖުމްހޫރިއްޔާ އަސާސީ ޤާނޫނުތައް އަދި އަދުލު އިންސާފުގެ ހަމަތަކާ ޢަމަލުކުރަންވާނޭ ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/SC-SJ/03 ކޯޓު އަމުރަކުން ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، ހައިކޯޓުގެ ޝަރުޢީ ޙުކުމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމް ބާޠިލުކޮށް، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 596/R1C-3/2011 ޤަޟިއްޔާގައި

އިސްތިއުނާފުކުރެވިދާނޭ ޤަޟިއްޔާއަކަށް ނުވާތީ އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކޯޓުން ބުނެފައި 2011 އޮކްޓޫބަރު 29 ދުވަހު ނިންމުނުކަމަށް ސަރކިއުލަރުން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ރިޢާޔަތް ސަބަބަކީ ރިޢާޔަތްކަމަށް އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާތީ، އެ ދުސްތޫރުގެ [illegible] ނުވަތަ ޤާނޫނަކަށް [illegible] ކަނޑައެޅުއްވުނުކަމަށް ނިންމަވާފައިވާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/SC-SJ/03 ކޯޓު އަމުރުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލާއި ޚިލާފަށް ކަން ފެނިގެން އޮންނަކަމެވެ.

(34) ހަތަރުވަނަ ކަމަކީ: އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތަށް އެފަދައިން ހުކުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މިމައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުން ދެކެނީ، [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށާއި، އެ މައްސަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ މައްސަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތައް [illegible] ހުރުމުން، ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ޤަޟިއްޔާގައި އެކޯޓުން ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބާޠިލުކޮށް، އެ މައްސަލައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤާޟީގެ [illegible] ކަނޑައަޅައި، ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 473/R1C-2/2016 ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] މައްސަލަ [illegible] އަލުން ބަލައި ނިންމުމަށް ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 ([illegible] ގާނޫނު) ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް [illegible] ހައިކޯޓުގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަނޑިޔާރު [illegible]

(ރިޔާސަތު)